

RECENZJA

rozprawy habilitacyjnej, dorobku artystycznego i dydaktycznego

Pani dr Małgorzaty Locher

Adiunkta WBIO Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie sporządzona w związku z postępowaniem habilitacyjnym w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki wszczętym w dniu 30 sierpnia 2021 r. na wniosek Habilitantki

Rada Naukowa ds. stopni w dziedzinie sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, działając na podstawie art. 221 ust. 5 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz. U. z 2021r. poz. 478) – dalej Ustawa – oraz na podstawie par.32 ust. 1-7 Regulaminu postępowań doktorskich i habilitacyjnych przeprowadzanych przez Akademię Sztuk Pięknych w Gdańsku uchwalonego Uchwałą nr 37/ 2020 Senatu Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku z dnia 30 czerwca 2020 r. ze zmianami wprowadzonymi uchwałą nr 49/2020 Senatu Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku z dnia 28 października 2020 r. oraz w związku z pismem z dnia 29 listopada 2021 r. nr Z8.4000.39.2021.6. KK Rady Doskonałości Naukowej, ws. powołania części składu komisji habilitacyjnej postanowiła powołać mnie na recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki Pani dr Małgorzaty Locher.

Otrzymałam następujące materiały od Habilitantki:

- Wniosek przewodni
- Dane wnioskodawcy
- Kopię dyplomu przyznającego stopień doktora sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej; sztuki piękne
- Autoreferat w języku polskim i angielskim
- Publikacja monograficzna pt. *Blask. Świat widzialny jako metafora Niewidzialnego*

Podstawowe informacje o Kandydatce

Pani dr Małgorzata Locher urodziła się [REDAKTOWANE] w Krakowie. W 1993 r. uzyskała dyplom magisterski w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie na Wydziale Grafiki.

W 2002 r. otrzymała dyplom ukończenia studiów podyplomowych w zakresie Scenografii na Wydziale Malarstwa ASP w Krakowie

Na podstawie przedstawionej rozprawy doktorskiej pod tytułem *Obrazy Sądu Bożego na podstawie Apokalipsy Świętego Jana* uzyskała w 2010 r. stopień doktora sztuki w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne, nadany uchwałą Rady Wydziału Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie z dn. 12.05 2010 r. Promotorem w przewodzie doktorskim był prof. Stanisław Wejman, a recenzentami byli: prof. Stanisław Tabisz i dr hab. Jan Bujnowski.

W 2013 r. Pani Małgorzata Locher uzyskała dyplom ukończenia Archidiecezjalnego Kolegium Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Wyższym Instytucie Teologicznym im. NMP Stolicy Mądrości w Częstochowie.

W tym samym roku otrzymała świadectwo ukończenia Studium Pedagogicznego dla nauczycieli akademickich na Politechnice Krakowskiej.

Habilitantka przedstawiła także w Autoreferacie przebieg swojego dotychczasowego zatrudnienia.

- 1984- 1996 KDK Pod Baranami Rynek Gł. 27, Klub *Piwnica pod Baranami*, Kraków
- 1993 – 1994 SCKM ul. Wietora 13 Kraków, nauczyciel – instruktor sztuk plastycznych
- 2002 – EXPO 02 Szwajcaria, Neuchatel, Bienne – animatorka sztuki
- 2009 – 2011 ZSMS ul. Szablowskiego 1, Kraków – nauczycielka sztuki
- 2011 – 2013 Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, Wyższy Instytut Teologiczny im. NMP Stolicy Mądrości w Częstochowie – wykładowca
- 2011 – 2013 – Asystentka na Wydziale Ogrodnictwa w Katedrze Dendrologii i Architektury Krajobrazu Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie
- 2014 – do chwili obecnej – adiunkt na Wydziale Biotechnologii i Ogrodnictwa Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

Pani Małgorzata Locher w swojej pracy artystycznej porusza się w dwóch obszarach – w świecie muzyki, która jest jej pierwotnym zamiłowaniem i zawodem (ukończyła Państwowe Liceum Muzyczne w Krakowie w klasie skrzypiec, posiada dyplom zawodowego muzyka) i w świecie sztuk wizualnych, zajmując się malarstwem sztalugowym, techniką pasteli i grafiką warsztatową, a zwłaszcza akwafortą.

W Autoreferacie Habilitantki w części Aktywność artystyczna, która jest krótkim tekstem, nie znalazłam żadnej głębszej refleksji, czy analizy wcześniejszych dokonań twórczych i ich znaczenia. Nie znajduję wskazania przełomowych realizacji w jej drodze artystycznej, ani choćby opisu prac wchodzących w skład przewodu doktorskiego, oprócz jego tematu. Nakreślenie takiego kontekstu jest niezbędne do całościowej oceny pracy habilitacyjnej. W pierwszym zdaniu tego tekstu Autorka pisze, cytuję: *Jestem rodowitą krakowianką i sam ten fakt może wyjaśniać moją konserwatywną, w pewnym stopniu, postawę artystyczną, tak charakterystyczną dla mieszkańców tego miasta.* W aspekcie socjologicznym tego rodzaju stwierdzenie być może miało odniesienie, ale poruszamy się w przestrzeni sztuki, a środowisko artystyczne Krakowa, poczynając od Młodej Polski, zaznaczyło się w tejże przestrzeni ruchami nowatorskimi, wywrotowym, wręcz prowokatorskimi. Oczywiście postawa artystyczna Pani Małgorzaty Locher ma prawo być konserwatywna i zachowawcza, ale powinna znaleźć uzasadnienie na czym, w Jej rozumieniu, ta konserwatywna postawa polega i jak wyraża się w Jej sztuce. Czy ma jakieś odniesienia, znajduje rodowód w tradycyjnym ujęciu pejzażu, tematu dominującego w jej twórczości? Krakowska Akademia, która jest rodzimą uczelnią Habilitantki, miała w swojej historii nie tylko Katedrę Pejzażu, ale przede wszystkim wybitnych pejzażystów i profesorów w osobie Juliana Fałata, a przede wszystkim Jana Stanisławskiego. Na temat swoich mistrzów, mających wpływ na rozwój jej artystycznej świadomości, dr Małgorzata Locher pisze tak, cyt: *Wraz z mistrzem Zbysławem Maciejewskim, jeszcze jako studenci mogliśmy uczestniczyć w wystawach polskich i zagranicznych. Profesor wprowadzał nas w atmosferę artystowskiej myśli secesyjnej, poszukiwania, autentyzmu, głębi i piękna.* Zamiast pogłębionej analizy swojej twórczości w tekście Autoreferatu mamy jedynie wskazania działań, w których Habilitantka uczestniczyła, np. podróże, wystawy, plenery, nagrody, etc.

W dalszej części Autoreferatu Pani Małgorzata Locher przedstawia numerycznie swoje wystawy indywidualne i zbiorowe oraz ich dokumentację.

Działalność artystyczna po uzyskaniu tytułu doktora

Pani Małgorzata Locher przedstawiła swoje prace na 14 wystawach indywidualnych:

- Dom Polski, Budapeszt, 2010
- Biblioteka Narodowa, Kraków, 2012
- Galeria *Tyle Światów*, Oświęcim 2013
- Galeria *Impressions*, La Chaux-des-Fonds, Szwajcaria, 2014
- Muzeum Ogrodu Botanicznego w Krakowie, 2014
- Zamek Królewski w Niepołomicach, 2015

- Galeria S.C.K.M. Atelier, Kraków, 2015
- Muzeum Archidiecezjalne, Kraków, 2016
- Sala konferencyjna, Ogród Biblijny Myczkowce, 2017
- Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, WBIO, 2018/2019
- Galeria Krypta u Pijarów, Kraków, 2018
- Centrum Wiara i Kultura, Hebdów, 2018/2019
- Międzynarodowe Centrum Kultury, Kraków, 2019
- Galeria Espace Cobalt, Anglet, Francja, 2019

Brała także udział w 14 wystawach zbiorowych:

- Biblioteka Narodowa *Pamiętajmy o ogrodach*, Kraków, 2010, 2011
- Pałac Sztuki *Salon 100-lecia ZPAP*, Kraków, 2011
- Galeria DAP *Nowe otwarcie*, Warszawa, 2012
- Festiwal *Strefa Chwały*, Jamna, 2012
- Salon Zimowy ZPAP, Kraków, 2015
- Biblioteka Narodowa *Inspirowane Witkiewiczem*, Kraków, 2015
- Galeria Akademia w Bronowicach *W kręgu Maciejewskiego*, Kraków, 2015
- Klub pod Jaszczurami, Wystawa malarstwa i fotografii, Kraków, 2015
- Pałac Sztuki, II Salon Bożonarodzeniowy ZPAP, Kraków, 2016, 2017, 2019
- Galeria Raven, Mały Format, Kraków, 2016, 2017, 2018
- Pasja, Centrum Wiara i Kultura, Galeria na Krużgankach, Hebdów, 2019
- Muzeum Archidiecezjalne, *Metafizyka obecności*, Kraków, 2019
- Muzeum Diecezjalne w Rzeszowie *Istota Rzeczy*, 2019
- VI Bożonarodzeniowy Salon ZPAP, Kraków, 2020

Działalność dydaktyczna

1. UP JP II, Wyższy Instytut Teologiczny w Częstochowie (2010 – 2013)

Prowadzone przedmioty:

- Antroposfera i ikonosfera percepcji wizualnej i sztuki sakralnej
- Historia sztuki

2. Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, kierunek: Sztuka Ogrodowa i Architektura Krajobrazu (od 2011 – obecnie)

Prowadzone przedmioty:

- Struktury wizualne i rzeźba
- Historia sztuki
- Historia sztuki ogrodowej
- Plener malarski
- Techniki prezentacyjne
- Krajobraz w sztuce
- Motywy roślinny w sztuce
- Motywy roślinne we wzornictwie artystycznym
- Kultura, sztuka i tradycja regionu
- Regionalizm dziedzictwa kulturowego Polski i Europy
- Rysunek odręczny

Pani dr Małgorzata Locher była promotorką 14 prac dyplomowych i magisterskich. Recenzowała także prace dyplomowe. W Autoreferacie przedstawiła przykłady wybranych prac swoich studentów. Opracowała też programy dla kilkunastu przedmiotów, które prowadzi. Natomiast brakuje opisu procesu nauczania w prowadzonych przedmiotach i sposobu prowadzenia zajęć ze studentami.

Osiągnięcia organizacyjne

Od 2014r. Pani Małgorzata Locher prowadzi uczelnianą sekcję Sztuk Pięknych w ramach Koła Naukowego Ogrodników. Była również członkiem Komisji do spraw Nagród i Odznaczeń (2017-2020)

W Autoreferacie w części podanej jako „ INFORMACJA O AKTYWNOŚCI NAUKOWEJ ALBO ARTYSTYCZNEJ” dr Małgorzata Locher podaje „ Wykaz opublikowanych monografii naukowych” :

1. Małgorzata Górniewicz – Locher” Genesis, stworzenie świata” wyd. Muzeum Archidiecezjalne im. Karola Wojtyły, Kraków 2010

2. Małgorzata Locher, Tatiana Tokarczuk, Michał Uruszcak” Plamą i kreską- Czas miejsc” wyd. Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie,2014
3. Małgorzata Locher”Światło z Patmos, obrazy inspirowane Apokalipsą św. Jana”wyd. Muzeum Archidiecezjalne im. K. Wojtyły, Kraków 2015.

Niestety nie znalazłam potwierdzenia, że wyżej wymienione publikacje były monografiami naukowymi. Natomiast znalazłam informację, że były wskazywane jako publikacje katalogowe.

Jako dzieło habilitacyjne Pani dr Małgorzata Locher wskazuje zrealizowanie wystawy grafiki i malarstwa pt. *Blask*, która odbyła się w Międzynarodowym Centrum Kultury w Krakowie w 2020 r. i publikację monograficzną pt. *Blask – świat widzialny jako metafora Niewidzialnego*, wydaną przez Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego w 2020 r. w Krakowie.

Na wystawie „Blask” zaprezentowane zostały prace zrealizowane w latach 2014 – 2018. Są to: obrazy namalowane w technice olejnej i akrylowej, niewielkiego formatu pastele (21 x 30 cm), rysunki i prace graficzne. Nie znalazłam niestety informacji ile faktycznie prac zostało przedstawionych na tej wystawie. Mogę domniemywać, że wszystkie te, które zamieszczone są w monografii Pani Małgorzaty Locher pt. *Blask. Świat widzialny jako metafora niewidzialnego*. I oczywiście obie składowe wskazanego dzieła habilitacyjnego należy analizować łącznie.

Głównym tematem artystycznej prezentacji jest pejzaż w tradycyjnym przedstawieniu, bądź w jego formalnym przetworzeniu, np. w kierunku stylizacji motywów roślinnych, albo uproszczeniu widoków krajobrazu poprzez syntezę form i plam kolorystycznych jak to jest np. w pejzażach morskich, czy górskich autorstwa Pani Małgorzaty Locher. Inspirując się otaczającą naturą Autorka, przewodnim motywem w przedstawionych pracach czyni światło, blask.... W spisie treści wskazanej publikacji- przed wstępem - znajdują się teksty czterech autorów, mające dla mnie charakter bardziej recenzji katalogowej niż recenzji monograficznej. Są to: *Blask natury* Stanisława Tabisza , *Widoki pejzażowe* Jana Bujnowskiego, *Blask* Krzysztofa Klimka i *Blask- graficzny cykl prac*. Bogdana Achimescu. Oczywiście są one wartościowymi refleksjami na temat tej części twórczości, którą Habilitantka zaprezentowała na wystawie *Blask* w Międzynarodowym Centrum Kultury w Krakowie, w 2020 r. Przede wszystkim wskazują na takie aspekty prac Artystki, które w jej narracji artystycznej są najważniejsze, a o których mamy znikomą wiedzę z autorefleksyjnego namysłu Autorki nad własną sztuką. Oczywiście zapoznając się dokumentacją wystawy nie można odmówić Pani Małgorzacie Locher pracowitości, wrażliwości, wyczucia koloru, oddania nastroju przedstawienia i jego piękna. Na docenienie zasługują jej prace rysunkowe, a przede wszystkim graficzne impresje pejzażowe, które

świadczą o bardzo dobrym warsztacie. Poszukiwania w interpretacji realnego pejzażu i eksperymenty formalne mające oddać transparentność, światłocien i przenikanie się warstw farby drukarskiej zbliżają te prace wręcz do abstrakcyjnych przedstawień.

Monografia pt. *Blask – świat widzialny jako metafora Niewidzialnego*, to 159 stronicowa pozycja wydawnicza. W redakcyjnej konstrukcji tekst Pani dr Małgorzaty Locher jest podzielony na cztery rozdziały : *INSPIRACJE FILOZOFICZNE – METAFIZYKA ŚWIATŁA, INSPIRACJE TEOLOGICZNE- SYMBOLIKA ŚWIATŁA W BIBLIJ, INSPIRACJE ESTETYCZNE - PIĘKNO, INSPIRACJE W SZTUCE - KRAJOBRAZ MALOWANY*, poprzedzone Wstępem, zakończone Podsumowaniem rozważań, po którym następują krótkie teksty - nazwałabym je „ autorskimi wariacjami”- na temat głównych motywów w pracach artystycznych zamieszczonych w tej monografii : Góry, Odbicia w wodzie, Nenufary, Las - Prześwity, Dotyk. W spisie treści znajdują się także Przypisy, natomiast nie jest wyszczególniona pozycja Bibliografia, którą trzeba samemu odnaleźć w tej monograficznej publikacji.

We wstępie do tekstu monograficznego odnajduję budzącą moje zdziwienie myśl Autorki, cyt .: *[...] Konieczny w każdej epoce powrót do świata realnego może okazać się próbą wyjścia ze skomplikowanej sytuacji, w której znalazła się sztuka XXI wieku.* W następnym zdaniu nie odnajdujemy wyjaśnienia, w czym Habilitantka postrzega tę skomplikowaną sytuację. Natomiast znajduje umocowanie tej swojej myśli w filozofii malarstwa Leonarda da Vinci pisząc, cyt.: *Podążając za mistrzem Renesansu, można się zgodzić, że malarstwo upada i zanika z pokolenia na pokolenie, gdyż malarze biorą za wzór tylko stworzone już malowidła.*

Habilitantka nie znajduje odniesień do realiów sztuki współczesnej, uważając, że cyt.: *Wydawałoby się, że dziś w wielu prądach liczy się jedynie koncepcja - pomysł, warsztat uchodzi natomiast za zwykłe rzemiosło.* A jej dalsze wypowiedzi w tej kwestii świadczą o braku świadomości i znajomości sztuki współczesnej i aktualnej, dobrej kondycji malarstwa, którego śmierć już od paru lat była głoszona. Czy poprzez swoją argumentację stara się wielokrotnie postawić w roli ”obrończyni ostatniego przyczółku” takiego rodzaju twórczości, jaki uprawia, czyli malarstwa pejzażowego ? A przecież prace o takim charakterze możemy znaleźć na bardzo wielu wystawach w galeriach komercyjnych w całej Polsce.

Pani Małgorzata Locher czerpie swoje inspiracje filozoficzne wyłącznie z myśli filozofów starożytnych (Platon , Plotyn) i Średniowiecza (np. św. Augustyn, św. Hildegarda) posługując się w większości cytatami z ich dzieł, ale nie podejmuje analizy ich myśli w kontekście metafizyki światła. Jej inspiracje teologiczne znajdują swoje źródło głównie w Biblii, z której obszerne cytaty składają się niemal w całości na rozdział poświęcony tej kwestii.

Na temat inspiracji estetycznych i kategorii Piękna Autorka dzieła monograficznego podaje skrócony przegląd myśli filozoficznej dotyczącej Estetyki, gdzie w dwóch, trzech zdaniach, w „sprinterskim tempie”, przeprowadza odbiorcę przez historię filozoficznych koncepcji Piękna od Starożytności do Romantyzmu. Znow w większości są to cytaty.

W tak istotnym rozdziale *INSPIRACJE W SZTUCE – KRAJOBRAZ MALOWANY*, temat krajobrazu, światła w pejzażu i blasku, których naturę Pani Małgorzata Locher przecież od lat porusza w swojej sztuce, powinien być głęboką analizą tych zagadnień. Zamiast tego Autorka serwuje nam „zlepek” informacji z historii sztuki dotyczących artystów zajmujących się w swojej twórczości tematem krajobrazu. Są to „notki” jakby wzięte z podręcznika wychowania plastycznego w pierwszej klasie liceum : [...] *malarz francuski N. Poussin jako wielbiciel przyrody bardzo dokładnie studiował drzewa, jego pejzaż był jednak pozaczasowy, bezwietrzny, bez konkretnej pory roku, ukazany w idealnym oświetleniu. Inny XVIII- wieczny Francuz, C. Lorrain, skupił przede wszystkim na zjawiskach luministycznych.* W podobnym charakterze pisze o malarstwie Williama Turner’a , u którego światło i blask grały pierwszorzędą rolę w jego twórczości. Ostatnie prace artysty są całe wypełnione blaskiem. Są blaskiem, w jego abstrakcyjnym wręcz przedstawieniu. Znow odnajdujemy określenia lakoniczne, spłycone, cyt: *Oddawał zjawiska świetlne, wschody, zachody słońca lub też światło księżycy*”. Może dziwić, jak wykładowczyni przedmiotu historia sztuki na poziomie uniwersyteckim nie usiłuje głęboko przeanalizować tematu światła, blasku w historii malarstwa pejzażowego ?

W *PODSUMOWANIU* Pani dr Małgorzata Locher wypowiada się po raz pierwszy na temat prac przedstawionych na wystawie *Blask - świat widzialny jako metafora niewidzialnego* m.in. w ten sposób: *W pastelach morskich próbowałam zmierzyć się z tą arcytrudną tematyką, nie odchodząc jednak za daleko we własną interpretację, aby nie naruszać dzieła Boga. [...] Wydaje się, że kolor i światłocień zaginęły w nurtach sztuki nowoczesnej. Pragnęłam, aby moje poszukiwania przyczyniły się do reaktywacji zapomnianych, pomijanych tematów i środków wyrazu artystycznego. W mojej pracy habilitacyjnej nie zamierałam tworzyć nowych, własnych światów, lecz w nowy sposób odczytać świat realny.*

Pani dr Małgorzata Locher w swoim środowisku na pewno jest uznaną i lubianą artystką, mającą w Krakowie spore grono wielbicieli swojej twórczości. Splendoru dodaje jej zapewne wieloletnia współpraca z zespołem „Piwnicy pod Baranami”, gdzie z racji swojego wykształcenia muzycznego brała udział w kilkuset spektaklach (jak sama pisze) w Polsce, Europie, Ameryce Północnej. Artystka pokazywała swoje prace na wielu wystawach indywidualnych i zbiorowych, niestety w żadnej znaczącej instytucji w obiegu sztuki.

Konkluzja

Stopień doktora habilitowanego sztuk plastycznych jest przyznawany w dziedzinie sztuki ze względu na oryginalną wypowiedź twórczą i stanowi znaczący wkład dla sztuki. Natomiast dzieło habilitacyjne dr Małgorzaty Locher - Monografia *Blask- świat widzialny jako metafora Niewidzialnego* nie posiada takich znamion.

Tekst ukazuje nieporadność językową, wielość egzaltowanych sformułowań często sprzecznych ze sobą, banalność spostrzeżeń i użyte komunały, co czyni tekst monografii trudnym w odbiorze, a często niezrozumiałym w przekazaniu idei Autorki. Nie ma w nim żadnych odniesień, wzmianek, które wskazywałyby na znajomość sztuki współczesnej, np. prac artystów polskich podejmujących temat pejzażu, chociażby obrazów Leona Tarasewicza czy Wilhelma Sasnala. Nic nie wskazuje na to, że Autorka w/w monografii ma znajomość współczesnych teoretyków sztuki, czy współczesnej filozofii malarstwa, choćby dzieł filozoficznych Maurice Merleau - Ponty: *Oko i umysł. Szkice o malarstwie, czy Widzialne i niewidzialne*. Podana w Monografii bibliografia ogranicza się do 22 pozycji, większość to dzieła teologiczne. A przecież poruszamy się w przestrzeni sztuki a nie teologii. Natomiast z zakresu sztuki wskazana jest *Historia koloru* Marii Rzepińskiej, książka, z której przygotowywałam się do egzaminów na studia w ASP, przeszło 40 lat temu i wskazuję ją studentom I roku studiów.

Wobec tego co powyżej napisałam w recenzji, **nie popieram** wniosku habilitacyjnego Pani dr Małgorzaty Locher o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki. Przedstawiona praca habilitacyjna nie jest oryginalną wypowiedzią twórczą i nie wnosi znaczącego wkładu dla sztuki. Nie spełnia warunków określonych Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*.

